

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

»νικά χαρίσματα. Τὰ ἐξοχικά στίγια μας
 »ἦσαν γειτονικά καὶ τὸ καλοκαίρι συχνὰ ἀν-
 »ταλλάζαμεν ἐπισκέψεις. Ἡ χήρα τοῦ Τυ-
 »πάλδου ἐκατοικοῦσε στὴν ἔπαυλη τοῦ Ἀ-
 »κρωτηριοῦ, ὅπου ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν
 »Ἕμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν. Πόσες φορές
 »στὸ φρύδι τοῦ βράχου, ἐκεῖ ὅπου ὁ ποιη-
 »τὴς εἶχεν ἐμπνευσθῆ τὸν Ἕμνον, ἐνῶ ἄκουε
 »ν' ἀντιλαλοῦν ἀπέναντι τὰ κανόνια ποῦ
 »χτυποῦσαν τὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι.—
 »καθισμένοι κι' ἐμεῖς, κάτω ἀπὸ τὰ ἴδια με-
 »γάλα δέντρα—τὴν ἄκουα νὰ μοῦ σιγοτρα-
 »γουδῆ μὲ τὴν ἀρμονικὴ φωνή, ποῦ ἡ γε-
 »ροντικὴ ἡλικία δὲν τὴν εἶχε βραχνιάσει,
 »τοὺς θαυμασίους στίχους τοῦ Τυπάλδου...
 »Ἔτσι ἡ ἐξοχικὴ ἐκείνη τοποθεσία ποῦ ἔδω-
 »σε τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἐμπνευση στὸ
 »Σολωμό, καὶ ποῦ ἄκουσα τὴ γυναῖκα τοῦ
 »Τυπάλδου νὰ μοῦ ἀπαγγέλλη τοὺς μελωδι-
 »κούς στίχους του, γινόταν γιὰ μένα ὁμοια-
 »μὲ τὴν κορφὴ τοῦ Παργασσοῦ... Αὐτὲς
 »ἦσαν οἱ πρῶτες δυνάμεις ποῦ ἔδεσαν μὲ
 »ἀσύντριφτα δεσμά τὴν παιδικὴ ψυχὴ μου
 »στὸ πρῶτο ξύπνημά της, δίνοντάς μου τὸν

»ἀρραβῶνα τῆς ὄνειρευμένης Τέχνης. Ἔτσι
 »ἡ φύση καὶ τὸ συναίσθημα δημιουργοῦν,
 »γιὰ δεύτερη φορά, τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου
 »μὲ τῆς αἰώνιας Τέχνης τὸ μυστικὸ ἀντιφέγ-
 »γισμα, σὰν προμήνυμα μαγικῆς ἀγάπης ποῦ
 »μᾶς περιμένει, κρυμμένη στὰ βάθη τοῦ
 »καιροῦ». Ὅστε βλέπομεν ὅτι δὲν ἔχει ἀδι-
 »κον ὁ Σιγοῦρος ν' ἀγαπᾷ τὸ Ἀκρωτήρι.

Περαίνοντες τὸ βιογραφικὸν τοῦτο ση-
 μείωμά μας, τονίζομεν, ὅτι ἀληθῆς καὶ δι-
 καία κριτικὴ διὰ τὸν Σιγοῦρον δὲν εἶναι δυ-
 νατὸν νὰ γίνῃ, ἐφόσον δὲν ἔχομεν συγκεν-
 τρωμένον τὸ ποιητικὸν τοῦ ἔργου, τὸ ὅποσον
 παραμένει ἀπρόσιτον, καθὸ διασκορπισμένον
 εἰς δυσεύρετα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια, κατὰ
 τὸ πλεῖστον δὲ καὶ ἀνεκδοτὸν. Ἐπομένως αἱ
 ἀνωτέρω γραμμαὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσιν ἀ-
 ναλυτικῆς μελέτης, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἱστο-
 ρικαὶ καὶ ἀνεκδοτικαὶ πληροφορίαι δι' ἓνα
 ποιητὴν, τὸν ὅποσον, ὡς εἶπον, ἀπὸ μακροῦ
 ἀνεστράφη καὶ καλῶς ἐγνώρισα, καὶ τοῦ ὅ-
 ποίου ἡ μελλοντικὴ θέσις εἰς τὴν νεοελληνι-
 κὴν γραμματολογίαν ἔχω τὴν πεποίθησιν,
 ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἀσήμαντος.

Ζάννουθες

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ

Β' (*)

Τὸ μυστικὸ τῆς Τέχνης εἶναι τὸ ἴδιο μὲ
 τὸ μυστικὸ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ ἀηδονιοῦ.
 Πηγάζει ἐλεύθερα κι' αὐθόρμητα, χωρὶς
 σκοπὸ, ἀπὸ μίαν ἐσώτερην ἀνάγκην ἀνα-
 πόδραστη. Δὲν ἀποβλέπει σὲ τίποτε σχε-
 δόν, παρὰ στὴν πλήρωσιν ἐκείνης τῆς ἀ-
 νάγκης. Τ' ἀηδόνι κελαῖδεῖ ἐνστικτωδῶς,
 —καὶ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ τραγουδήσει,
 χωρὶς *κανέναν ὑπολογισμό*. Τὸ ἴδιο κι' ὁ
 αὐθεντικὸς τεχνίτης

* *

Ἐνας ἄνθρωπος δὲ λέγεται βέβαια ποι-
 ητὴς, ἐπειδὴ ἔχει μόνον τὴν εὐκολία νὰ γρά-
 φει στίχους. Ἡ ἐσωτερικὴ του ποιότης καὶ
 ὀριμότης καθορίζει τὴν ἰδιότητά του αὐ-
 τή. Ὅταν εἶναι βαθύτατα συντονισμένος

καὶ κατέχει, ὡς ἓνα κορυφαῖο βαθμὸ, τὴν
 ἰκανότητα νὰ δέχεται καὶ ν' ἀφομοιώνει,
 ὅσο εἶναι δυνατὸ γενικώτερα καὶ πιὸ ἐν-
 τονα, τοὺς μυστικούς παλμούς ποῦ τοῦ
 προσφέρουν ὅλα τὰ γύρω, εἶναι ἤδη γεν-
 νημένος ποιητὴς· ἂν δέ, σ' αὐτό, προστε-
 θεῖ καὶ ἡ κάπως μηχανικὴ εὐκολία νὰ
 γράφει στίχους, —πράγμα ποῦ εἶναι ἀρχετὰ
 κοινό, καὶ συναντᾶται σὲ πολλοὺς ἀνθρώ-
 πους, *ποῦ δὲν εἶναι μολοντοθετο ποιη-
 ταί*, —τότε, καὶ μόνον τότε, ἔχει τὸ δικαί-
 ωμα ἀπέναντι τῶν ἄλλων, νὰ ὀνομάζεται
 μὲ τ' ὄνομα ἐκεῖνο.

* *

Ἐκεῖνος ποῦ δοκιμάζει σήμερα νὰ σκε-
 φθεῖ, —καὶ ποῦ ἔχει, δηλαδή, τὴν ἰκανότητα
 καὶ τὸ κάμει, —σήμερα, ποῦ ὅλα τὰ δια-
 νοητικὰ καὶ ἠθικὰ ἐρείσματα, στὰ ὁποῖα

(*) Ὁ Α' ἐδημοσιεύθη στὴ «Νέα Ἔστια» τῆς
 1 Ἀπριλίου.

ἔστηριζέτο τόσον καιρὸ ὁ ἄνθρωπος, — πίστεις, θρησκείες, δόγματα φιλοσοφικά, δεδομένα ἐπιστημονικά, κοινωνικά συστήματα, ἐλπίδες, — ἔχουν ἐκ βάθρων καταπέσει, καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ σωθοῦν, — εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ βαδίσει πάλι ἐξ ἀρχῆς, σὰν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ περπατεῖ στὰ σκοτεινά, ψηλαφώντας, μ' ἀπλωμένα χέρια. μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πιστεῖ ἀπ' ὅ,τι τύχει. Σὲ κάθε βῆμα δὲν ξαίρει τί εἶν' ἐπόμενο νὰ συναντήσουν τὰ δάχτυλά του : πράγματα θαυμαστά ἢ τρομερά, καταπληκτικά ἢ τερατώδη . . . Μπορεῖ νὰ πέσει μέσα σὲ παγίδες, νὰ ἐμπλακεῖ μέσα σὲ φαύλους κύκλους, νὰ κατρακυλίσει σὲ γκρεμούς. "Ὅλα τοῦ εἶναι ἄγνωστα καὶ ξένα. Ἡ πορεία αὐτῆ, μέσ' στὶς ἐνέδρες, μέσ' στὴ σιωπῆ, καὶ μέσ' στοὺς λαβυρίθους τοῦ Ἄγνωστου, εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ τοῦ ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις, πού δὲ θὰ τολμοῦσε οὔτε ἡ ζωηρότερα φαντασία νὰ συλλάβει. Ἀλλὰ μπορεῖ, ἐπίσης, νὰ βρεῖ καὶ κάπου κάποια πέτρα νὰ καθήσει, καὶ σκυθρωπός, ἀποκαρδιωμένος, — ἢ καὶ προσωρινὰ ἀναπαυμένος, — νὰ περιμένει ἐκεῖ - δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

* * *

Μέσ' στὴ ζωῆ, ἐπειδὴ ὅλα εἶναι ρευστά καὶ κινητά, καθένας μπορεῖ νὰ τοὺς δώσει ὅ,τι σχῆμα θέλει. Καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἀπλοῦ κοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ φιλόσοφο, εἶναι ὅτι, ἐκεῖνος μὲν πιστεύει ὅτι τὰ σχήματα αὐτὰ τὰ ἔχουν πάρε μόνους, καὶ μόνιμα, τὰ πράγματα, — ἐνῶ ὁ ἄλλος νιώθει ὅτι, ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι κατὰ βάθος παρὰ μιὰ δική του ἐπινόηση, μιὰ **ἐντελῶς αὐθαίρετη** δική του διαρροῦθμιση, ἀπ' τὴν ὁποῖαν ἡ πραγματικότης, — **ἀν ὑπάρχει δηλαδὴ πραγματικότης**, — ἀπέχει ἄλλο τόσο μακριά.

* * *

Μιὰ ἀπὸ τίς θεμελιώδεις παρεξηγήσεις, στὶς ὁποῖες ὑποπίπτουν μερικοὶ ἄνθρωποι, ὅσον ἀφορᾷ τὴ σύνθεση ἑνὸς ἔργου Τέχνης, εἶναι τούτῃ φαντάζονται ὅτι, γιὰ νὰ κάμει κανένας ἕνα ἔργο **πονεμένο**, ἀρκεῖ νὰ πάρε ἕνα θέμα πονεμένο καὶ νὰ τὸ ἀναπτύξει ὅπως τύχει. Κ' ἐδῶ, ἀκριβῶς, ἐγκεῖται ἡ πλάνη. Δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ θέματος ποὺ κανονίζει τὴν οὐσία τοῦ ἔργου,

ἀλλὰ **ἡ διάθεση** μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ τεχνίτης βλέπει ἕνα θέμα. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ πλέον χαρούμενο θέμα μπορεῖ νὰ δώσει ἀφορμὴ σὲ μελαγχολικά ἀποτελέσματα, — ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο, — φθάνει νὰ τὸ διαχειρισθεῖ τούτῃ ἢ ἐκείνῃ ἡ διάθεση. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς τρυφεράδας, τῆς συμπόνιας, τῆς μελαγχολίας, εἴτε τῆς χαρᾶς, βρίσκεται στὸ ὑποκείμενο, ἐννοῶ τὸν τεχνίτη, — καὶ ὄχι στὸ ἀντικείμενο, δηλαδὴ τὸ θέμα. Ἀφορμὴ σ' αὐτὴ τὴν πλάνη δίνει τὸ ὅτι, γιὰ νὰ τοποθετήσῃ ὁ τεχνίτης ἀνετώτερα τὸν πόνου του, διαλέγει συνήθως ἕνα θέμα λυπημένο. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ σύμπτωση, — σύμπτωση βέβαια χαρακτηριστικῆ, μὰ ποὺ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπατά. Αὐτὸ δὲν εἶναι ὁ κανὼν, **ἀλλ' ἡ ἐξαίρεση**. Πολλὲς φορές, ἕνα θέμα ἐντελῶς ὁποιοδήποτε, μᾶς δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πόνου ἀρτιώτερα, ἀπὸ ἕνα θέμα ἐντελῶς σπαρακτικό. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον τὸ δέχεται ὁ καλλιτέχνης κι' ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ μᾶς τὸ προσφέρει : ζήτημα, δηλαδὴ, διαθέσεως μαζὶ καὶ ἐκτελέσεως, — ὑποκειμενισμοῦ καὶ τεχνικῆς. Γι' αὐτὸ μποροῦμε καὶ νὰ ποῦμε γενικώτερα : Τὸ **χρῶμα** καὶ ὁ **τόνος** ἑνὸς ἔργου, δὲ βρίσκεται στὸ θέμα ποὺ χειρίζεται, ἀλλὰ **στὴν ψυχῆ** τοῦ καλλιτέχνη, — **στὸν τρόπο**, δηλαδὴ, ποὺ τὸ χειρίζεται. Αὐτὸ μονάχα εἶναι ὁ κανὼν.

* * *

Τὸ μυστικὸ τῆς **γοητείας** ποὺ ὑπάρχει στὴν **Ἀνάμνηση**, — καθὼς καὶ μέσα σ' ἕνα ἔργο τέχνης, — εἶναι **Ἀκίνησία**. Τὸ κύριο θέλημα τῆς Ἀναμνήσεως ἐγκεῖται στὸ ὅτι, ἐκεῖνο ποὺ ἀναπολεῖ κανένας, εἶναι ἕνα γεγονός **τετελεσμένο**, συγκεκριμένο, καὶ **μὲ μόνιμο περίγραμμα**, — μ' ἄλλους λόγους, ἐντελῶς **καθωρισμένο**. Μέσα ἐκεῖ, βέβαια, ὑπάρχει ὅλη ἡ κίνηση, — περνοῦν ὅλες οἱ φευγαλέες ἀποχρώσεις τῆς ζωῆς : ἀλλὰ **τὸ γενικὸ περίγραμμα μένει πάντα σταθερὰ καθωρισμένο**. Τὸ ἴδιο καὶ σ' ἕνα ἔργο Τέχνης : ἐξωτερικὰ παρουσιάζει **μιὰν αὐστηρὰ ἀκίνητη μορφή**, ἐνῶ στὸ βάθος κυματίζουν κ' ἐναλλάσσονται ὅλες οἱ ψυχικὲς μᾶς ἀποχρώσεις. Χωρὶς αὐτὸ τὸ σταθερὸ περίγραμμα, — ποὺ πότε εἶναι σχῆμα, πότε χρῶμα, πότε φράση, καὶ πότε μελωδία, — καὶ μέσα στὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ

τοποθετηθεῖ τὸ κινητὸ καὶ τὸ ἀσύλληπτο, ἢ ἔννοια τῆς Τέχνης δὲν ὑπάρχει. Θὰ μπορούσε νὰ τὸ παρομοιάσει κανένας μὲ μιὰ γυάλα, ποὺ μέσα τῆς κινεῖται τὸ νερὸ, καὶ κολυμποῦν τὰ πιὸ ἀπίθανα χρυσόψαρα, — ἀλλὰ ποῦ, ἐξωτερικά, ὡς σύνολο παρουσιάζει ἓνα σχῆμα **μόνιμο καὶ πλαστικὰ ἀποκρυσταλλωμένο**.

Ἡ ἐπίγνωση ὁμοιωμένων γεγονότων μοῦ γεννήθηκε βραδύτατα, καὶ πολὺ ἐκ τῶν ὑστερών : στὴν ἀρχὴ πίστευα ὅτι ὅλοι οἱ

ἄνθρωποι, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ, σκέπτονται κατὰ ἓνα τρόπο ἀνάλογο πρὸς τὸ δικό μου, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ **στάση** τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι στὰ πράγματα, εἶναι **ἡ φυσικὴ καὶ ἡ συνηθισμένη**. Ὅταν ὁμως, ἀργότερα, κατάλαβα πόσο ἐκεῖνα ποὺ μὲ ἀπασχολοῦσαν, δὲν ἀπασχολοῦσαν, ἢ μᾶλλον δὲν τὰ ὑπωπτεύοντο κὰν διόλου οἱ ἄλλοι, διαπίστωσα συγχρόνως καὶ τὴ χαώδη ἠθικὴ διαφορὰ μας. Καὶ ἡ διαπίστωση αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, ἀντὶ νὰ μοῦ δώσει τὸ αἶσθημα, δὲν ξαίρω ποιας κρυφῆς ἀλαζονείας, — μ' ἐπύκρνε ἀκόμα πιὸ πολὺ . . .

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ,,

1

Στίς ἀνθινες θὰ πιῶ τίς κοῦπες
τὸ φεγγαράκι τὸ χλομό.
Κι' ὅσα γλυκὰ λογάκια μουῦπες
θὰ φέρω ἀργὰ στὸ λογισμό.

Καὶ στὸ μεθύσι τοῦ ἔρωτά μου,
ποῦ τ' ἄστρα παίρνει καὶ φορεῖ,
τῆς λύπης θὰ τὸ σπάσω χάμου
τὸ ματωμένο φαρφουρί.

2

Κόλαση ἀπόψε ὁ στοχασμὸς
μέσ' στῆς ἀγάπης σου τὸ βρόχι.
Λὲς τὰ ματάκια σου, χρησμός :
τάχα τὸ ναί ; ἢ τάχα τ' ὄχι ;

Καὶ στὰ μαλλάκια σου θηλιὰ
δένω μιὰ φεγγαρίσια ἀχτίνα,
μ' ὄλο τ' ἄσημι ἀπ' τὴν ἐλιά
καὶ ὄλη τὴ χάρη ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

3

Μιὰ βρῦση καὶ τὸ φεγγαράκι
πιάσαν κουβέντα στὴν αὐλή :
— Κακὸ ἢ ἀγάπη εἶναι σαράκι . . .
— Μὰ εἶναι βοτάνι τὸ φιλί . . .

Κ' ἡ Κόρη, ποῦρθε νὰ γεμίσει,
ἀναρωτιέται ἀγάλια, ποιὸ ;
νερὸ διαμάντι ἀπὸ τὴ βρῦση,
γιὰ ἀπ' τὸ φεγγάρι φῶς νὰ πιῶ ; . . .

4

Ἄποψε πάλι νὰ σὲ βρῶ
τὸ μονοπάτι ξαναπήρα.
Κ' εἶχα τὴ Νύχτα στὸ πλεβρό,
κ' εἶχα τοὺς ἴσκιους ὀλογύρα.

Κ' εἶχα ἓναν πόθο θησαβρὸ
Καὶ στὴν ψυχὴ μιὰ θλίψη τόση,
ποῦλεγα, ἂν ἴσως δὲ σὲ βρῶ,
μοῦ φτάνει αὐτὴ νὰ μὲ σκοτώσει.

5

Τὸ φεγγαράκι καίει στὰ τζάμα,
μὰ δὲ ζεσταίνει τὴν καρδιά.
Σὰν παγωνιά μιὰ πλήξη, λάμμα,
στὴ χειμωνιάτικη βραδιά.

Κι ὁ πόθος, ποῦ μὲ τὴ σειρά του
τῆς Μοίρας κάνει τὸ νταῆ,
χτυπάει στὰ τζάμα τὰ φτερά του,
μεσ' στὸ φεγγάρι νὰ καεῖ.

6

Φεγγάρι, ποῦ τὸν γκρέμο τοῖχο
περνᾶς ἀπόψε λυπημένο,
στὸ νοῦ μοῦ φέρνεις ἓνα στίχο,
καιρὸς καὶ χρόνια ξεχασμένο.

Δὲν εἶναι ἀπὸ μιὰ Τέχνη μάννα,
γραμμένος σὲ χρυσὸ βιβλίον
Μακριὰ χτυποῦσε μιὰ καμπάνα.
Κι ἓνα χεράκι ἐγνεβε ἀντίο . . .

ΑΘΑΝ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΡΜΙΛΙΔΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
* * * ΑΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ * * *

Ε.ρ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008